

SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE PRACOVNÍ LIST

**T A
Č R**

Tento projekt je spolufinancován se státní podporou Technologické agentury ČR v rámci Programu ÉTA.

www.tacr.cz
Výzkum užitečný pro společnost.

CO JE SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EU A JAK VZNIKLA?

Úkol. Přečtěte si text a doplňte chybějící klíčová slova:

celní unii; Evropská společenství; mezinárodní bezpečnost; mezinárodní obchod; společná obchodní politika ES/EU

Zatímco oblasti jako ....., diplomacie, zahraniční politika či lidská práva nepatřily od začátku mezi klíčové oblasti evropské integrace, snažila se ..... už od svého vzniku v 50. letech 20. století profilovat v mezinárodním prostředí jako organizace zaměřená na ekonomickou spolupráci a .....

Poměrně rychle (již v 60. letech 20. století) se podařilo ustanovit ....., v jejímž rámci státy Evropských společenství mezi sebou při vzájemném obchodu odbouraly cla, a naopak zavedly společná cla při dovozu z nečlenských států. Postupně se vytvořila ....., která se vyznačuje společnými pravidly dovozu zboží a služeb z třetích zemí mimo EU na jednotný trh, společnými pravidly, která se týkají např. přímých zahraničních investic, obchodních aspektů duševního vlastnictví, veřejných zakázek apod.

SEKCE A – VÝZNAM SPOLEČNÉ OBCHODNÍ POLITIKY EU

1. O co se snaží společná obchodní politika EU

- a) Na základě textu odpovězte několika slovy na otázky v následujícím diagramu. Odpovědi vepište do rámečků.

EU se v rámci společné obchodní politiky snaží o liberalizaci obchodních vztahů se třetími zeměmi i s dalšími organizacemi (jako je např. sdružení volného obchodu zemí Jižní Ameriky, Mercosur). Projevuje se to uzavíráním dohod o hospodářské a obchodní spolupráci, které jsou sjednávány jménem celé EU a platí pro celou Unii. Takové smlouvy většinou podstatným způsobem snižují celní bariéry mezi EU a zeměmi/organizacemi mimo EU, snižují či odbourávají kvóty na dovoz a vývoz, usnadňují obchod se zbožím a službami, usnadňují podnikání a investice, omezují byrokratické překážky. Týkají se ale často i takových oblastí, jako je ochrana zdraví a spotřebitele či ochrana klimatu. To jsou další významné oblasti, v nichž se EU v posledních letech pokouší profilovat jako důležitý mezinárodní aktér.

O co se snaží EU v rámci své společné obchodní politiky?

.....

.....

.....

.....

Jak se tyto snahy projevují?

.....

.....

.....

.....

Čeho se obchodní smlouvy týkají?

.....

.....

.....

.....

Proč to EU dělá?

Proč / za jakým účelem sjednává EU smlouvy v rámci společné obchodní politiky?

.....

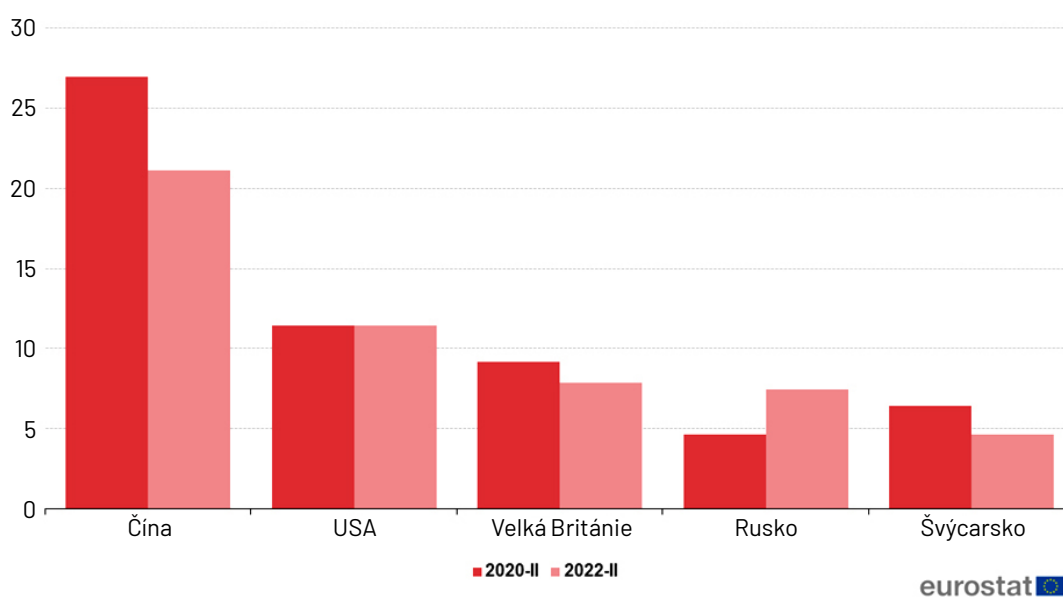
.....

.....

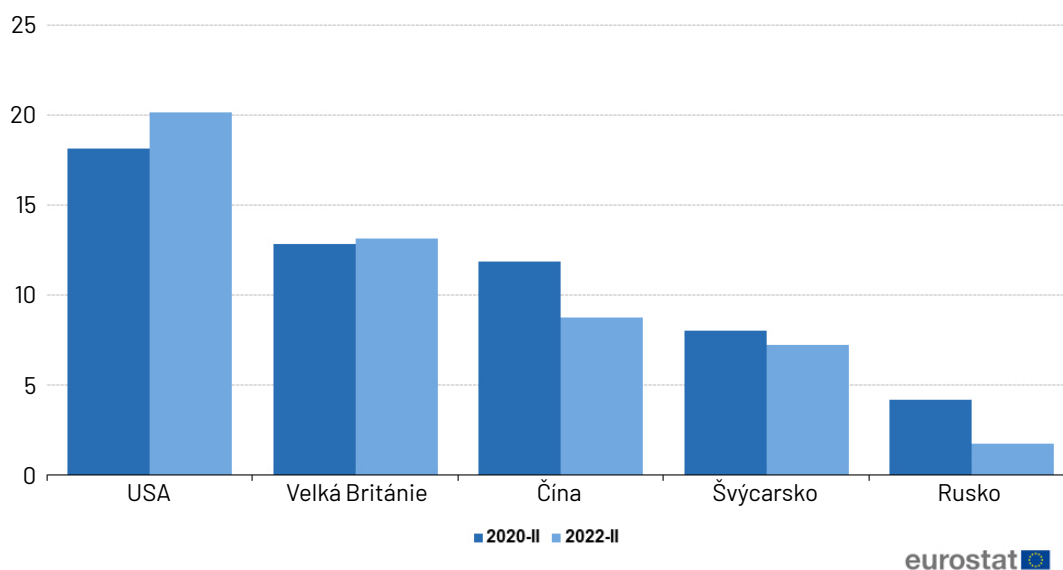
2. Nejdůležitější obchodní partneri EU a hlavní kategorie zboží, s nimiž EU obchoduje

V letech 2020–2022 patřily do pětice nejdůležitějších obchodních partnerů EU následující země: Čína, Spojené státy americké, Velká Británie, Švýcarsko a Ruská federace. Zatímco Čína je aktérem, od kterého do EU proudí největší a nejdražší objemy dováženého zboží a komodit, největší množství exportu z EU proudí do USA. Význam Ruska jako obchodního partnera EU ve sledovaném období klesal, zejména v exportu z EU do Ruska, a to především v souvislosti se sankcemi a konfliktem na Ukrajině. V případě dovozu z Ruska do EU se na vyšším objemu dovozu promítaly v roce 2022 rostoucí ceny energetických surovin, které dlouhodobě tvořily hlavní podíl na komoditách dovážených z Ruské federace do EU.

**Podíl (v %) nejvýznamnějších obchodních partnerů Unie na dovozu do EU
(srovnání 2. čtvrtletí roku 2020 a 2022)**

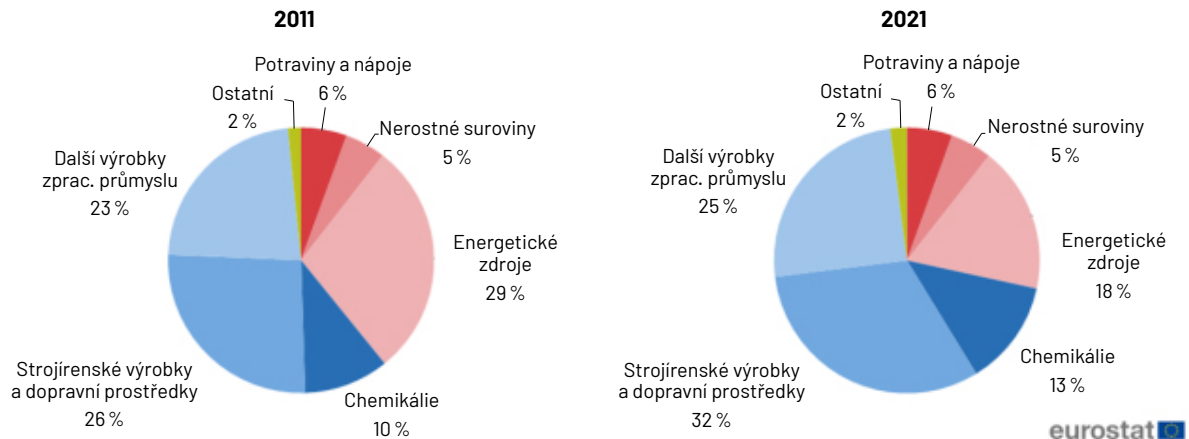

**Podíl (v %) nejvýznamnějších obchodních partnerů Unie na vývozu z EU
(srovnání 2. čtvrtletí roku 2020 a 2022)**

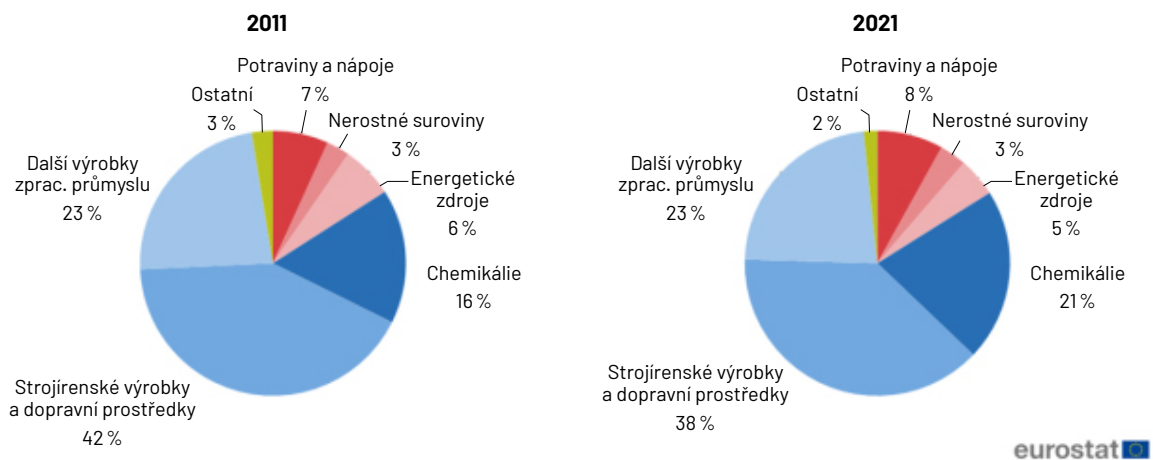

Zdroj: Eurostat (online data code: ext_st_eu27_2020sitc)

Podíl různých kategorií produktů na dovozu do EU, srovnání let 2011 a 2021

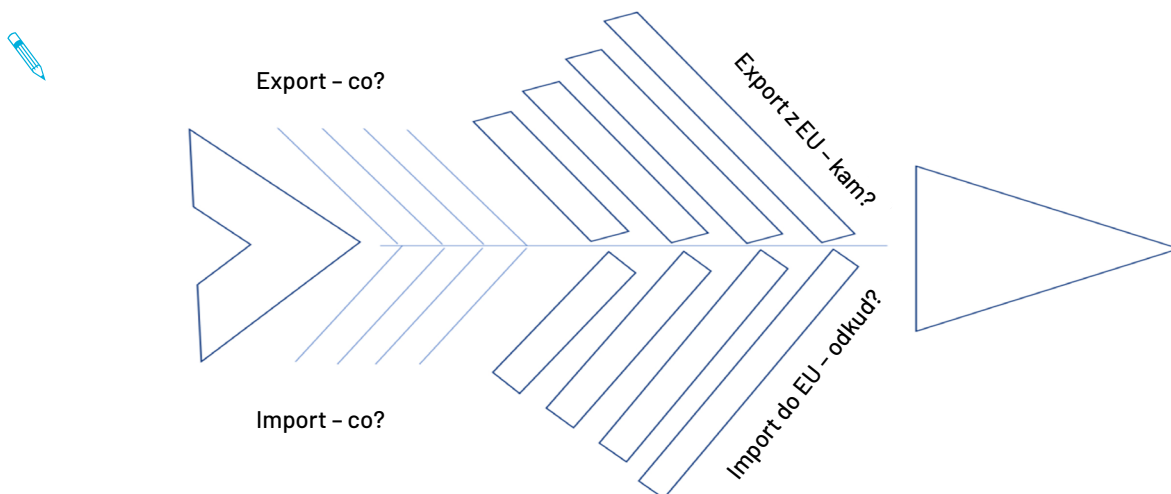
Podíl různých kategorií produktů na vývozu z EU, srovnání let 2011 a 2021

Zdroj: Eurostat (online data code: ext_lt_intrad)

a) Vyplněte diagram rybí kosti tak, že na jednotlivé pozice kostí doplníte požadované údaje (údaje vyčtete z koláčových a sloupcových grafů výše).

Roztřídte 4 nejvýznamnější exportní a importní partnery EU v 2. čtvrtletí roku 2022. Dále roztřídte 4 nejvýznamnější exportované a importované zboží v roce 2021.

b) Diskutujte o obchodní politice a obchodních vztazích, které má EU s třetími zeměmi: Co vás překvapilo? Jak se v průběhu času mění obchodní politika EU? Jaký bude její další vývoj? Co by v rybě (v předešlém úkolu) mohly představovat z hlediska důležitosti (s ohledem na současnost a budoucnost obchodních vztahů a obchodní politiky EU) hlava (to klíčové/důležité) a ocas ryby (to, co je méně důležité, doplňkové)?

SEKCE B – OBCHODNÍ VZTAHY EU

1. Různé kategorie obchodních vztahů EU

a) Na základě textu níže doplňte státy (pouze ty, které nejsou členy EU) do správných kategorií obchodních vztahů.

	Evropský hospodářský prostor	Celní unie	Stabilizační a asociační dohody	Prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu
Státy (mimo EU)				

- *Evropský hospodářský prostor (zahrnuje Norsko, Island a Lichtenštejnsko)*

Evropský hospodářský prostor zahrnuje členské státy EU a některé státy Evropské zóny volného obchodu (EFTA). EFTA vznikla v roce 1960 na základě tzv. Stockholmské smlouvy a zahrnovala ve své době státy, které se z různých důvodů nechtěly podílet na budování společného trhu a přály si mezi sebou vybudovat nižší stupeň ekonomické integrace, zónu volného obchodu. Ta spočívá v tom, že se dvě či více zemí či aktérů dohodnou, že při vzájemném obchodu sníží či zcela odstraní cla na některé kategorie výrobků. Jedná se především o některé průmyslové výrobky, méně často o zemědělské produkty.

Původními členy EFTA byly Velká Británie, Dánsko, Norsko, Švédsko, Rakousko, Švýcarsko a Portugalsko. V průběhu let se většina členů EFTA stala členskými státy EU, naopak do EFTA v roce 1970 přistoupil Island a v roce 1990 Lichtenštejnsko. V roce 1994 vznikl Evropský hospodářský prostor (EHP) spojující členské státy EU a 3 členy EFTA, Norsko, Island a Lichtenštejnsko. V rámci EHP platí volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu a možností obyvatel usazovat se v kterékoli zemi EHP, členové EHP ale mezi sebou nemají celní unii, tedy nemají společný celní tarif vůči třetím zemím a nemají ani všichni společnou obchodní politiku vůči třetím zemím. Platí, že členové EHP musejí přebírat některé právní předpisy z práva EU, i když nejsou přímo členy EU a jejich možnost podílet se na podobě rozhodnutí, kterými se často musí též řídit, je velmi limitovaná. Pro členy EHP, kteří nejsou zároveň členy EU, neplatí pravidla společné zemědělské či rybářské politiky EU apod.

- *Celní unie (se zeměmi jako je Andorra, Monako, San Marino, ale i Turecko)*

Celní unie je druhý nejsilnější stupeň ekonomické integrace, po zóně volného obchodu, a slabší stupeň integrace než společný trh. Mezi členy celní unie neexistují žádné obchodní bariéry typu celních tarifů či netarifních opatření (jako množstevní kvóty, licence, různé administrativní bariéry apod.) a členové celní unie zároveň uplatňují společné celní tarify při dovozu zboží zvnějšku (ze zemí, které nejsou členy celní unie). Celní unie funguje mezi všemi členskými státy EU navzájem, ale navíc jsou členy celní unie i některé státy ležící mimo EU jako Andorra, San Marino, Monako či Turecko (v případě Turecka se ale celní unie nevztahuje na veškeré zboží, v některých kategoriích existují výjimky).

- **Preferenční obchodní vztahy**

Preferenční obchodní vztahy mezi EU a některými státy mimo Unii vyjadřují mimo jiné fakt, že EU poskytuje určitým státům některá privilegia a upřednostňuje je v obchodních vztazích před jinými státy, které jsou mimo EU, Evropský hospodářský prostor a celní unii. Preferenční obchodní vztahy mezi EU a státy mimo Unii často vznikají na základě různých druhů dohod o zóně volného obchodu, dohod o hospodářském partnerství (Economic Partnership Agreement, EPA) či tzv. asociačních dohod, které EU většinou uzavírá s kandidátskými a potenciálně kandidátskými státy, ale nemusí to být pravidlem. (Asociační dohodu má EU např. i s Chile, které se nemůže stát členem EU již jen proto, že leží mimo evropský kontinent.)

Tzv. stabilizační a asociační dohody uzavřela EU se všemi státy západního Balkánu, které mají v současnosti status tzv. kandidátských či potenciálně kandidátských zemí. V roce 2022 to byly Albánie, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko, Bosna a Hercegovina a Kosovo.) Kandidátskými nebo potenciálně kandidátskými zeměmi se staly také některé státy bývalého SSSR. V roce 2022 se kandidátskými zeměmi staly Ukrajina a Moldavsko, Gruzie získala status potenciálně kandidátské země. Tyto tři země mají s EU uzavřené tzv. asociační dohody, jejichž součástí je také vytvoření prohloubené a komplexní zóny volného obchodu, DCFTA. Podstatou dohod DCFTA je zajištění volného přístupu na společný trh EU v některých sektorech a zároveň povinnost zmíněných 3 asociovaných zemí zajistit postupně sblížování právních předpisů s předpisy EU tak, aby investoři získali bezpečné prostředí pro své investice.

Dále EU uzavřela dohody o přidružení (tzv. asociační dohody) také se státy, které se nacházejí v jejím jižním sousedství, v oblasti severní Afriky a Blízkého východu. Patří mezi ně např. Alžírsko, Egypt, Maroko, Tunisko, Jordánsko, Libanon, Izrael či území Palestinské autonomie. Asociační dohodu uzavřela EU i s některými zeměmi mimo své nejbližší sousedství, např. s Chile.

b) Na základě textu přiřaďte definici ekonomického vztahu (spojte).

O co se jedná?

Evropský hospodářský prostor

Odbourání obchodních bariér (celní tarify, netarifní opatření), společná celní politika vůči třetím stranám, společný celní tarif

Celní unie

Zóna volného obchodu, odstranění cel pouze u některých výrobků, neplatí pravidla některých společných politik EU

Stabilizační a asociační dohody

Dohody o preferenčních obchodních vztazích, které EU uzavřela s některými zeměmi na území bývalého SSSR. Spočívají v zajištění volného přístupu na společný trh EU v některých sektorech a v povinnosti přidružených (asociovaných) zemí zajistit postupně sblížování právních předpisů s některými předpisy EU

Prohloubené a komplexní dohody o volném obchodu

Dohody o preferenčních obchodních vztazích, které EU uzavřela s kandidátskými či potenciálně kandidátskými státy z oblasti západního Balkánu

- **Specifické bilaterální dohody mezi EU a některými zeměmi či organizacemi**

Kromě zmíněných mechanismů může EU uzavřít i bilaterální dohody podle svých aktuálních potřeb. Specifickou bilaterální dohodu má EU například se Švýcarskem, které není ve vztahu k EHP plným členem, ale pouze pozorovatelem. Novou dohodu o obchodu a budoucí spolupráci uzavřela EU také s Velkou Británií, která v roce 2020 oficiálně vystoupila z Unie.

Příkladem dalších významných obchodních dohod, které EU vyjednává nebo vyjednala v posledních letech, může být i dohoda CETA mezi EU a Kanadou, dohoda mezi EU a Japonskem o ekonomickém partnerství (vstup v platnost 2019), dohoda o zóně volného obchodu s Jižní Koreou či Vietnamem či připravovaná obchodní dohoda mezi EU a organizací Mercosur (Argentina, Brazílie, Uruguay, Paraguay). EU dále jedná (rok 2022) o významných obchodních dohodách s Austrálií a Novým Zélandem či o nové dohodě s Mexikem. V roce 2020 dokončila také jednání o všeobecné dohodě o investicích s Čínou, která by měla umožnit investorům z EU snadnější přístup na čínský trh. Dohoda s Čínou se má týkat také oblastí jako je udržitelný rozvoj a ochrana klimatu.

c) Vyberte správnou odpověď.

Švýcarsko

- A. je členem Evropského hospodářského prostoru
- B. je s EU v celní unii
- C. má s EU specifickou bilaterální dohodu o obchodních vztazích
- D. nemá s EU žádnou dohodu o obchodních vztazích

Dohodu o volném obchodu CETA má EU

- A. s Moldavskem
- B. s USA
- C. s Čínou
- D. s Kanadou

Členem EFTA nikdy nebyl(o)

- A. Portugalsko
- B. Španělsko
- C. Island
- D. Lichtenštejnsko

Mezi země, které mají s EU dohodu o přidružení (asociační dohodu) patří

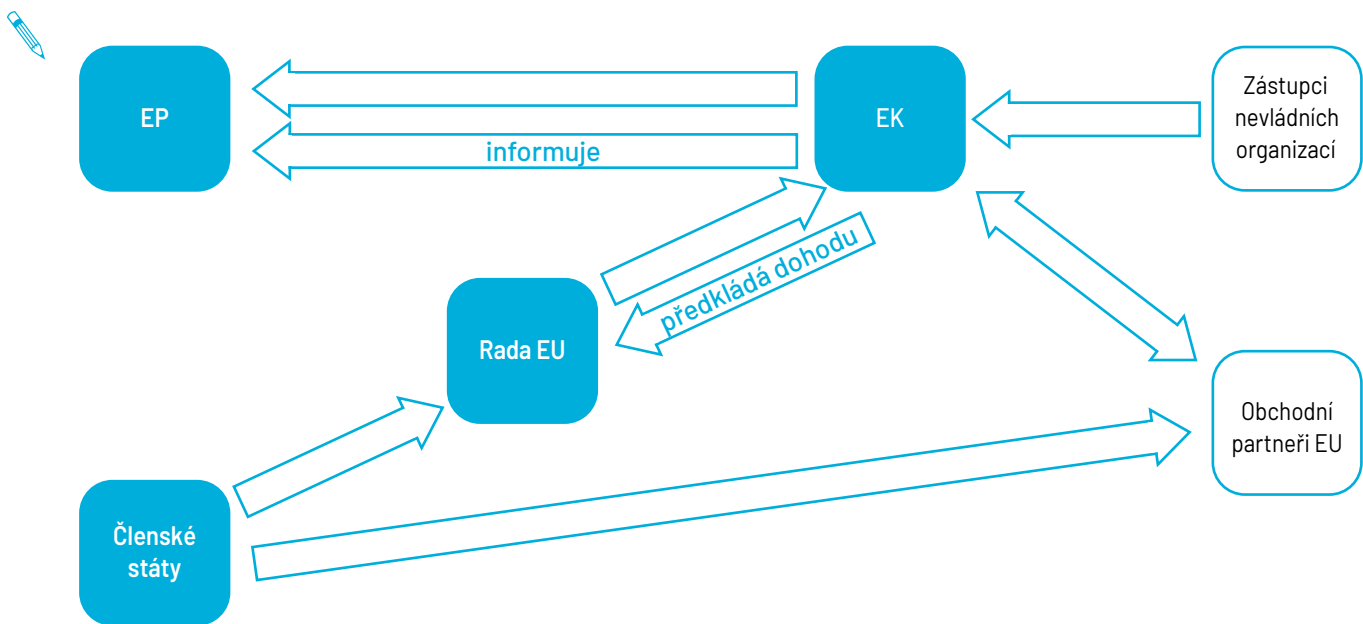
- A. Švýcarsko
- B. USA
- C. Egypt
- D. Kanada

SEKCE C – SPOLEČNÁ OBCHODNÍ POLITIKA EU V PRAXI

1. Kdo vyjednává a rozhoduje ve společné obchodní politice?

- a) Na základě textu níže doplňte do šipek ve schématu, jakou roli mají jednotlivé instituce a aktéři, kteří se podílejí na společné obchodní politice EU. Vybírejte ze slov v rámečku. (Mějte na paměti, že jedna instituce/aktér může mít více rolí.)

předkládá dohodu – konzultují – pověřují – vyjednávají – podepisují a ratifikují dohodu – pověřuje

Společná obchodní politika EU znamená, že při vyjednávání obchodních dohod jedná za EU jako celek Evropská komise (EK), kterou ale k takovému jednání musí zmocnit (pověřit) Rada EU, složená z členských států. Ačkoli tedy za EU vyjednává EK, jsou to členské státy v Radě EU, které dávají Komisi mandát, který může obsahovat i přesný výčet toho, čeho musí EK během jednání s partnerem mimo EU dosáhnout. EK přitom během jednání, která probíhají s příslušným partnerem, úzce spolupracuje s Radou, informuje Evropský parlament (EP) a konzultuje také se zástupci nevládních organizací. O průběhu jednání publikuje zprávy, papery apod. Jakmile EK dokončí jednání, předloží konečnou podobu dohody Radě a EP, obě tyto instituce musí danou dohodu schválit. Teprve potom EU a její partner dohodu podepíší. V některých případech ale ještě musí takovou dohodu ratifikovat (většinou prostřednictvím národních parlamentů) a podepsat i jednotlivé členské státy EU. Dohoda pak vstupuje v platnost pouze prozatímně a definitivně se tak stane až po ratifikaci všemi členskými státy.

Příkladem může být výše zmíněná dohoda CETA mezi EU a Kanadou, která vstoupila prozatímně v platnost v roce 2017, a musely ji pak ještě ratifikovat parlamenty všech členských států, nebo tzv. asociační dohody s Ukrajinou, Moldavskem či Gruzii, jejichž nedílnou součástí je vytvoření prohloubené a komplexní zóny volného obchodu.

Evropská komise zastupuje EU také v rámci Světové obchodní organizace (WTO), kde vyjednává právě o obchodních dohodách a zastupuje celou EU a její členské státy v případných sporech.

- b) Prohlédněte si karikaturu a rozhodněte, jestli karikatura odráží stav v EU či nikoliv. S kým by v EU měl jelen vyjednávat o preferenční obchodní dohodě?

2. Výhody a problémy společné obchodní politiky EU

- a) Jaké výhody/řešení, a naopak překážky/nevýhody jsou spojené se společnou obchodní politikou EU? Vepište do tabulky na základě následujícího textu.

Výhody/řešení, které nabízí společná obchodní politika EU	Překážky/nevýhody spojené se společnou obchodní politikou EU

Pro členské státy (jako je ČR) je společná obchodní politika prospěšná v tom, že nemusejí o bilaterálních dohodách s významnými světovými aktéry typu Japonska, Kanady, Číny či Austrálie, vyjednávat samy. Jedná za ně Evropská komise jménem EU, jejíž jméno, váha a prestiž jako mezinárodního obchodního aktéra často umožní dosáhnout dohody, kterou by členský stát samostatně (především členský stát menší či střední velikosti typu ČR) s významným světovým partnerem typu Kanady, Japonska, Austrálie, Číny či Mercosur sám nedosáhl. To, co se vyjednává v rámci obchodní dohody, pak platí pro všechny členské státy EU, včetně ČR.

EU také uplatňuje a brání určitá antimonopolní opatření. Pro „obyčejného občana“ pak může být prospěšné, že EU, resp. EK jako silný hráč, může takovému třetímu (i nestátnímu) aktérovi udělit pokutu a přimět ho k tomu, aby v celé EU antimonopolní opatření dodržoval. Typickým příkladem je udělení několika vysokých pokut společnosti Google ze strany EK za to, že zneužívala operační systém Android pro potlačení konkurence a pro získání dominantního postavení na trhu tím, že pomocí prohlížeče „nutila“ uživatele Androidu přednostně si instalovat aplikace Google na úkor konkurenčních poskytovatelů.

EU se také snaží chránit spotřebitele např. před dovozem průmyslových i potravinářských produktů, které by mohly potenciálně ohrožovat jeho zdraví. Důležitou roli hrají také pravidla některých vnitřních unijních politik, jako je především společná zemědělská politika. EU chce, aby obchodní dohody, které uzavírá, respektovaly tato pravidla (např. požadavky na kvalitu potravinářských výrobků) a byly s nimi v souladu. EU usiluje také o ochranu spotřebitele před rizikovými praktikami např. v digitálním světě, hlásí se k vysokým standardům ochrany životního prostředí a k agendě ochrany před změnami klimatu. Jiní světoví aktéři proto někdy EU kritizují, že lpěním na těchto zásadách a pravidlech naopak vytváří určité překážky volnému obchodu a uzavírání některých obchodních dohod.

Příklad 1: Příkladem prozatím neúspěšných jednání o bilaterálních obchodních dohodách byla jednání o ambiciózní dohodě o Transatlantickém obchodním a investičním partnerství (TTIP) mezi EU a USA. Na neúspěchu této významné dohody o volném obchodu se podepsalo několik příčin. Jednak šlo o zájmy některých profesních skupin, které se cítily dohodou ohroženy, případně měly pochybnosti o tom, zda bude dohoda pro EU výhodná (např. zástupci zemědělců, potravinářů, organizace chránící spotřebitele apod.). Dále sehrála významnou roli proměna politických zájmů a priorit s nástupem Donalda Trumpa do funkce prezidenta USA. V neposlední řadě se na osudu dohody podepsaly některé globální změny v celosvětovém kontextu, které oba aktéry, EU i USA, donutily řešit jiné problémy. Jednalo se především o pandemii COVID-19 či odchod Velké Británie z EU. Příklad TTIP tak ukazuje, kolik různých faktorů a vlivů vstupuje do hry při jednání o dohodách, které se na první pohled týkají „pouze“ ekonomických a obchodních vztahů.

Zmínit je třeba také to, že některé státy, s nimiž EU udržuje významné obchodní vztahy, nemají plně funkční demokratický režim a dochází u nich i k porušování lidských práv. Některé členské státy jsou proti bližším vztahům s takovými zeměmi (z historických, morálních, politických aj. důvodů), zatímco jiné státy naopak takovéto bližší vztahy podporují (z ekonomických, politických aj. důvodů).

Příklad 2: Příkladem dilematu v oblasti obchodní a zahraniční politiky EU jsou vztahy s Čínou, která je jedním z nejvýznamnějších obchodních partnerů EU, ačkoli problémem z pohledu EU je skutečnost, že dovoz z této země významně převyšuje vývoz z EU do Číny. V roce 2013 EU a Čína podepsaly strategickou agendu pro spolupráci do roku 2020, podle které chtěli oba aktéři spolupracovat v oblastech, jako je mír a bezpečnost, udržitelný rozvoj, rozvoj mezilidských kontaktů apod. EU usiluje o podpis všeobecné dohody o investicích s Čínou, která by měla zlepšit spolupráci v oblasti infrastruktury, obchodu, v digitální oblasti, v oblasti mezilidských kontaktů. Současně ale EU v posledních letech stále více vidí Čínu nejen jako partnera pro jednání, ale také jako konkurenta. Reprezentanti unijních institucí i některých členských států také neřídka kritizují stav lidských práv či omezování některých svobod v zemi, s ohledem např. na události na území Hong Kongu (které bylo závislým územím Velké Británie a v roce 1997 přešlo pod správu Číny), potlačování lidských práv v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang či v Tibetu nebo zamlčování některých historických událostí (typicky masakr na náměstí Tienanmen v Pekingu v roce 1989).

b) Rozdělte se na 4 skupiny a debatujte o tom, jaké hlavní priority by EU měla sledovat při navazování obchodních vztahů se státy mimo Unii. Najděte argumenty podporující každou ze 4 rozdílných pozic:

	Skupina 1: „EU by měla sledovat v první řadě ekonomické výhody, které jí spolupráce přinese.“	Skupina 2: „EU by se měla zajímat především o to, jestli daná země dodržuje, nebo porušuje lidská práva.“	Skupina 3: „EU by se měla zajímat především o to, zda spolupráce nepoškodí evropské výrobce a spotřebitele.“	Skupina 4: „EU by měla sledovat především klimatické cíle a ochranu životního prostředí.“
Argumenty na podporu příslušné pozice				